

۲۲۱۲ ۸۴۷

۲۲۱۲
۸۴۷

اقتصاد سیاسی

ایران

(مجموعه مقالات دهه ۱۳۹۰)

.....

- سرشناسه : هادی زنون، بهروز، ۱۳۲۴ -
عنوان و نام پدیدآور : اقتصاد سیاسی ایران (مجموعه مقالات دهه ۱۳۹۰) // بهروز هادی زنون.
مشخصات نشر : تهران: اقتصاد فردا، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری : ۳۲۰ص: جدول، نمودار.
شابک : 978-622-96548-5-9
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه: ص: ۴۱۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع : اقتصاد-- ایران -- مقاله ها و خطابه ها
موضوع : Economics-- Iran -- Addresses, essays, lectures
رده بندی کنگره : HC۳۷۵
رده بندی دیویی : ۳۳۰/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی : ۷۶۶۷۵۶۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا
تاریخ درخواست : ۱۴۰۰/۰۲/۲۰
تاریخ پاسخگویی :
کد پیگیری : 7666704

اقتصاد سیاسی ایران

دکتر بهروز هادی زنون

چاپ اول مرداد ۱۴۰۰

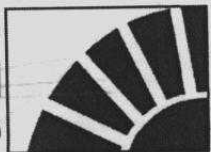
شمارگان ۱۰۰۰

قیمت ۱۵۰،۰۰۰ تومان

شابک ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۵۴۸-۵-۹

تهران- صندوق پستی ۴۹۹۸-۱۵۸۷۵
تلفن: ۸۸۵۴۱۴۱۷ فاکس: ۸۸۷۴۱۰۲۳
www.eghtesad-farda.ir
eghtesad.farda@gmail.com
mail@eghtesad-farda.ir

نشر
اقتصاد
فردا

فهرست مطالب

.....

صفحه	عنوان
۴	مقدمه مولف
	بخش اول - تاریخ تحولات اقتصادی و سیاسی در جهان و ایران
۹	۱- ارتباط توسعه سیاسی و اقتصادی با ارجاع به تجربه تاریخی کشورها
۳۵	۲- توسعه اقتصادی و سیاسی در ایران معاصر (دوره قبل از انقلاب)
	بخش دوم - سیاست‌های تجاری و صنعتی
۷۶	۱- سیاست تجاری، رژیم نرخ ارز و توسعه صنعتی در ایران
۱۴۸	۲- آسیب شناسی سیاست گذاری صنعتی در ایران
۱۹۰	۳- مروری بر سیاست‌های صنعتی در ایران و کره (۱۳۹۱-۱۳۴۰)
	بخش سوم - مباحثی در اقتصاد کلان
۲۳۷	۱- ارزیابی سیاست‌های اقتصادی دولت برای خروج غیر تورمی از رکود، در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴
۲۷۲	۲- تحلیل چالش‌های عمده بازار کار ایران و ارزیابی سیاست‌های بازار کار در دوره ۱۳۸۴-۱۳۹۸
۳۲۸	۳- تاثیر سیاست‌های پولی و مالی بر شکل‌گیری حباب در بازار سهام
	بخش چهارم - مالیه عمومی
۳۴۱	۱- ارزیابی نحوه تامین مالی برنامه ششم توسعه (۱۳۹۵-۹۹)

مقدمه مولف

این کتاب شامل شش مقاله، دو گزارش کارشناسی و یک مصاحبه است. مطالب کتاب، گزیده ای است از مصاحبه‌ها، گزارش‌ها و مقالاتی که در سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۹ تهیه شده است. بدیهی است که همه مطالب این کتاب ارزش و اعتبار یکسانی ندارد. از آن میان یک گزارش و سه مقاله به سفارش موسسات پژوهشی معتبر کشور، یعنی مرکز پژوهش‌های مجلس، موسسه پژوهش‌های پولی و بانکی، مرکز مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی و موسسه عالی پژوهش‌های تامین اجتماعی، تهیه شده است. دو مقاله حاصل همکاری من با اتاق بازرگانی ایران در اوائل دهه ۱۳۹۰ است و یک یادداشت در مورد حساب قحمت در بورس است که در نشریه دنیای اقتصاد به چاپ رسیده است.

از میان مقالات منتخب، دو مقاله در همایش‌های بین‌المللی که در تهران برگزار شده، ارایه گردیده و قبلاً به زبان انگلیسی به چاپ رسیده است. یک مقاله نیز در سال ۲۰۲۱ در کتابی توسط یک ناشر بین‌المللی به چاپ خواهد رسید. این مجموعه در ۴ بخش ارایه شده است. بخش اول که مربوط به تاریخ اقتصادی و سیاسی است، مشتمل بر یک مصاحبه و یک مقاله است. در مصاحبه ای که در سال ۱۳۹۱ با دنیای اقتصاد داشتم، مروری اجمالی به تاریخ تحول سرمایه داری در اروپا و کشورهای در حال توسعه کردم. هدف این بود که از بحث‌های رایج در مورد اندازه دولت و خوب یا بد بودن مداخله دولت در اقتصاد بازار فاصله بگیرم و به دانشجویان علوم اجتماعی نشان دهم که شیوه درست طرح این مباحث، توجه به تحول نقش دولت در بستر تاریخ تکوین سرمایه داری است. گفتنی است که بخش‌هایی از مصاحبه فوق در این چاپ مورد اصلاح و بازنگری قرار گرفته است.

هدف من از نگارش مقاله دوم، پاسخ به این سؤال نسل جوان است که چرا رژیم سلطنتی در ایران به رغم توفیق آن در حوزه رشد اقتصادی و توسعه اجتماعی، با انقلاب به زیر کشیده شد. این بحث تازه ای نیست و جامعه شناسان، تاریخدانان و علمای سیاست، کتاب های متعددی در تبیین علل انقلاب ایران نوشته اند. اما احتمالا یافته های این مقاله در زمینه تاثیرات منفی تحولات جمعیتی و نابرابری های اقتصادی بر مشروعیت نظام شاهنشاهی، تا کنون به وضوح مورد تاکید قرار نگرفته است.

بخش دوم کتاب، به سیاست های تجاری و صنعتی اختصاص دارد. در این بخش سه مقاله ارائه شده است. در مقاله اول، سیاست های تجاری ایران از اواخر سده نوزدهم تا دوران معاصر مورد ارزیابی قرار گرفته است. این مقاله به دلیل پرداختن به تحولات اقتصادی و سیاسی ایران در یک سده اخیر، تصویری نسبتا روشن از تاریخ اقتصادی ایران بدست می دهد. این نگرش تاریخی به تحلیل اقتصادی، دقیقا مفقوده اصلی آموزش علم اقتصاد در ایران است.

در مقاله دوم این بخش، فقدان سیاست های صنعتی در ایران و پیامدهای ناگوار آن بر توسعه اقتصادی کشور مورد بحث قرار گرفته است. گفتنی است که قبل از تدوین برنامه استراتژی صنعتی در ایران که توسط مرکز مطالعات دانشگاه صنعتی شریف تهیه شده بود، کتابی در این موضوع به این قلم به چاپ رسیده بود.^۱ این مقاله شاید از آن جهت مفید باشد که در آن ضمن توجه به جزئیات فنی بحث، نشان داده ایم که در محافل دانشگاهی و دستگاه های اجرایی کشور، برداشت روشن و علمی ای از سیاست صنعتی وجود ندارد.

بالاخره در مقاله سوم این بخش، مروری اجمالی به تجربه صنعتی شدن جمهوری کره و ایران در دوره بعد از جنگ جهانی دوم داشته ایم. خواننده با مطالعه این مقاله تطبیقی در خواهد یافت که اولاً- رمز موفقیت کره را بر خلاف ادعای منادیان بازار آزاد، نباید در معجزه دست نامرئی بازار جستجو کرد. دست هدایت گر دولت

توسعه‌گرا در آن نقش کلیدی داشته است. ثانیاً- نهادهای سیاست‌های اقتصادی ایران بویژه بعد از انقلاب در همسنجی با کشور کره، بسیار متفاوت بوده است. بخش سوم کتاب به مباحثی در اقتصاد کلان اختصاص یافته است. مقاله اول این بخش مربوط به نقدی است که بر سیاست‌های اقتصادی دولت برای خروج غیر تورمی از رکود اقتصادی بعد از برجام داشته‌ام. این مقاله به سفارش اتاق بازرگانی ایران نوشته شده است و احتمالاً می‌تواند برای آشنا کردن دانشجویان اقتصاد و کارشناسان اقتصادی با ظرایف سیاست‌گذاری کلان مفید باشد.

موضوع مقاله دیگر این بخش مربوط به چالش‌های عمده بازار کار ایران، در دوره ۱۳۸۴-۱۳۹۸ است. در این مقاله افزایش عرضه نیروی کار در پی تحولات جمعیتی و هم‌زمانی آن با عملکرد ضعیف اقتصاد، دو عامل اصلی بروز و تشدید چالش بیکاری در کشور شناخته شده است و رویکرد دولت به حل این مساله مورد نقد قرار گرفته است. علاقه من به بازار کار به زمانی باز می‌گردد که در اوئل دهه ۱۳۹۰، مدیریت علمی مطالعات بازار کار در سطح ملی و منطقه‌ای را بر عهده گرفتم. در نیمه دوم دهه ۱۳۹۰ نیز با همکاری دوست ارجمند آقای افشین برمکی، مطالعه مستقلی به سفارش موسسه عالی پژوهش‌های تامین اجتماعی انجام دادیم که بخشی از آن به صورت کتاب انتشار یافت.^۱

مقاله پایانی این بخش تحت عنوان «تاثیر سیاست‌های پولی و مالی بر شکل‌گیری حباب در بازار سهام» در واکنش به تب و تاب بازار سهام در ایران و خطرات ترکش حباب قیمت در این بازار نوشته شده است. این مطلب در اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۹ در روزنامه دنیای اقتصاد به چاپ رسیده است.

بخش چهارم کتاب به مبحثی در زمینه مالیه عمومی اختصاص یافته است. در اینجا گزارش نسبتاً مفصل ارزیابی نحوه تامین مالی برنامه ششم را آورده‌ایم. این گزارش، به سفارش مرکز پژوهش‌های مجلس تهیه شده است. در این گزارش مشکلات

۱- هادی زنون، بهروز و برمکی، افشین (۱۳۹۷) بازار کار ایران، موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی.

عمده تامین مالی برنامه ششم با توجه به وضعیت بازارهای مالی ایران و امکانات و تنگناهای جذب سرمایه گذاری خارجی، تشریح شده است و استدلال شده است که اولاً- اهداف کمی برنامه (در غیاب تحریم) غیر قابل تحقق است. ثانیاً- منابع مالی مورد نیاز برنامه نه در قانون برنامه به درستی پیش بینی شده و نه قابل تحقق است. گفتنی است که سابقه همکاری من با مرکز پژوهش های مجلس به اوائل دهه ۱۳۸۰ باز می گردد. مرکز پژوهش ها همچنین یک کتاب مرا در زمینه نظام برنامه ریزی در ایران^۱ به چاپ رسانده است. ظاهراً از دلایل سفارش تهیه این گزارش به من یکی سابقه تحقیقات قبلی من در این حوزه بود و دیگری سابقه مشاوره من با معاونت برنامه ریزی سازمان برنامه و بودجه در دوره تهیه برنامه ششم و موضع انتقادی من به رویکرد سازمان برنامه در تهیه این برنامه بوده است.

گرچه روی سخن مطالبات کاربردی عموماً به سیاستگذاران اقتصادی و دولتمردان است، اما تجربه سه دهه مشاوره من گویای این واقعیت تلخ است که دولتمردان و تکنوکرات ها تمایلی به پذیرش رویکردهای علمی در حوزه اقتصاد ندارند. به همین دلیل با کاهش انتظارات خود اکنون امید دارم انتشار این کتاب موجب پیشبرد آموزش اقتصاد کاربردی در میان دانشجویان این رشته و ترویج و ارتقای امر مهم سیاستگذاری اقتصادی در آینده باشد.

در اینجا وظیفه خود می دانم از آقای دکتر لطفعلی بخشی دوست و همکار ارجمندم که همواره مشوق من در انتشار آثارم بوده اند و آقای محمد رضا هاشمی کهندانی که زحمت صفحه آرایی کتاب را بر عهده داشته اند صمیمانه سپاسگزاری کنم.

۱- هادی زنور، بهروز، (۱۳۸۹)، بررسی نظام برنامه ریزی اقتصادی در ایران (دوره قبل از انقلاب)، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی.